

TOSHKENT XALQARO MOLIYA MARKAZI: ANGLIYA HUQUQI, SOLIQ IMTIYOZLARI VA BARQAROR IQTISODIY O'SISH

Adurazzakov Ixtiyor

Toshkent davlat yuridik universiteti

Xalqaro huquq va qiyosiy huquqshunoslik fakulteti tyutori

Annotatsiya: Ushbu maqolada Toshkent xalqaro moliya markazi (TIFC) tashkil etilishining huquqiy va iqtisodiy asoslari, Angliya umumiy huquqi (English Common Law) rejimining tatbiq etilishi, 2076-yilgacha mo'ljallangan soliq va bojxona imtiyozlarining amaliy ahamiyati hamda ushbu loyihaning O'zbekiston va Markaziy Osiyo mintaqasidagi barqaror iqtisodiy o'sishga ta'siri ilmiy-huquqiy tahlil qilinadi.

1. Kirish: Zamonaviy moliya markazlarining transformatsion roli

Bugungi tez o'zgaruvchan global iqtisodiyotda yirik kapital shunchaki xavfsiz boshpana emas, balki maksimal darajada shaffoflik, huquqiy kafolat va yuqori tezlikdagi texnologik infratuzilmani talab qilmoqda. Yillar davomida dunyo pullari Nyu-York, London yoki Singapur kabi an'anaviy moliya markazlariga oqib keldi.

Biroq global geosiyosiy o'zgarishlar va yangi iqtisodiy qutblarning paydo bo'lishi Markaziy Osiyo mintaqasini ham bu global o'yinning faol ishtirokchisiga aylantirmoqda.

Bugungi kunda global kapital oqimi nafaqat resurslar va infratuzilma qulayligiga, balki eng avvalo huquqiy kafolatlar, bashorat qilinadigan regulativ muhit va qulay soliq rejimiga tayanadi. London (City of London), Dubay (DIFC), Singapur (SGX) va Astana (AIFC) kabi xalqaro moliya markazlarining tajribasi shuni ko'rsatadiki, maxsus huquqiy va moliyaviy yurisdiksiyalar milliy iqtisodiyotni dunyo moliya tizimiga integratsiya qilishning eng samarali vositasi hisoblanadi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan tarkibiy islohotlarning mantiqiy davomi sifatida Toshkent xalqaro moliya markazining (TIFC) tashkil etilishi mamlakatni Markaziy Osiyodagi asosiy moliyaviy-investitsiyaviy xabga aylantirish va to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) oqimini keskin oshirishga qaratilgan strategik qadamdir.

Xalqaro investorlar va transmilliy korporatsiyalar uchun milliy sud tizimlaridagi ehtimoliy xatarlar va kontragentlar bilan nizolarni hal etish mexanizmlari doimo ustuvor ahamiyatga ega. Toshkent XMM hududida Angliya umumiy huquqi (English Common Law) tamoyillari va pretsedentlarining tatbiq etilishi quyidagi huquqiy kafolatlarni yaratadi:

Angliya huquqining moslashuvchanligi: Tijorat shartnomalari, korporativ boshqaruv va moliyaviy bitimlarni xalqaro doirada qabul qilingan standartlar asosida tuzish va talqin qilish imkoniyati yuzaga keladi.

Toshkent xalqaro tijorat sudi (TICC): Markaz hududida alohida, mustaqil ikki instansiyali (Birinchi va Apellyatsiya) tijorat sudi tashkil etiladi. Sud jarayonlari to'liq ingliz tilida olib boriladi va sudyalarning tarkibiga dunyoning yetakchi xalqaro sudyalari hamda ekspertlari jalb etiladi.

Nizolarni muqobil hal etish (ADR): Markaz qoshidagi xalqaro arbitraj va mediatsiya tuzilmalari xalqaro tijorat arbitraji va Nyu-York konvensiyasi standartlariga to'liq mos ravishda faoliyat yuritadi.

O'zbekiston Respublikasining tegishli normativ-huquqiy hujjatlariga muvofiq, Markaz ishtirokchilari uchun 2076-yil 1-yanvarga qadar amalda bo'ladigan uzoq muddatli va kompleks soliq va bojxona rejimining joriy etilishi uning raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Soliq va imtiyoz turi	Imtiyoz mazmuni va huquqiy asosi
Foyda va ijtimoiy soliq	Markaz organlari va malakali ishtirokchilari moliyaviy hamda yordamchi xizmatlar ko'rsatishdan olingan daromadlar bo'yicha to'liq ozod qilinadi.
Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)	Ishtirokchilar tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy va professional xizmatlar QQSdan ozod etiladi.
Jismoniy shaxslar daromad solig'i (JSHODS)	Markazda faoliyat yurituvchi xorijiy va malakali xodimlarning ish haqi tarzidagi daromatlari soliqdan ozod etiladi.

Mol-mulk va yer solig'i	Markaz hududida joylashgan ko'chmas mulk va yer uchastkalari bo'yicha soliqlarga stavka nollashtiriladi.
Kapital, dividendlar va foizlar	Qimmatli qog'ozlar, aksiyalar va ulushlarni sotishdan olingan kapital o'sishi, shuningdek dividend va foizlar ko'rinishidagi daromadlar soliqdan ozod qilinadi.

Toshkent XMM nafaqat soliq va huquqiy oazis, balki butun O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror va muvozanatli o'sishini ta'minlovchi katalizator vazifasini bajaradi:

Yashil va Barqaror moliya (Green & Sustainable Finance): Markaz ESG (Environmental, Social, Governance) standartlariga mos keluvchi yashil obligatsiyalar va barqaror investitsiya fondlarini jalb qilishning mintaqaviy markaziga drayver bo'ladi.

Fintex va Islom bankchiligi: Zamonaviy moliyaviy texnologiyalar (Fintech), raqamli aktivlar hamda Islom moliyasi tamoyillariga asoslangan moliyaviy mahsulotlarni joriy etish uchun moslashuvchan "regulyativ qumdon" (Regulatory Sandbox) yaratiladi.

Kapital bozorini rivojlantirish: Mahalliy kompaniyalarning xalqaro standartlar bo'yicha aksiyalar joylashtirishi (IPO/SPO) hamda xorijiy portfel investitsiyalarini jalb qilishi uchun to'liq infratuzilma shakllanadi.

Toshkent xalqaro moliya markazining tashkil etilishi O'zbekistonning global moliyaviy xaritada o'rnini tubdan o'zgartiradi. Angliya huquqining institutsional mustahkamligi, 2076-yilgacha bo'lgan strategik soliq imtiyozlari hamda zamonaviy moliya vositalarining uyg'unligi — mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlovchi va xalqaro investorlar ishonchini qozonuvchi eng samarali formuladir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. 1992-yil 8-dekabrda o'n ikkinchi chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining o'n birinchi sessiyasida qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga (O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 1-mayda qabul qilingan

О‘РQ-837-sonli Konstitutsiyaviy Qonuni tahririda) (“Xalq so‘zi” gazetasi, 2023-yil 2-may, 87-88-sonlar)

2. O‘zbekiston Respublikasining “Toshkent xalqaro moliya markazi to‘g‘risida”gi Qonuni, 13.07.2026 yildagi O‘RQ-1158-son

